

PRAVILNIK

O STANDARDIMA KVALITETA UDŽBENIKA I UPUTSTVO O NJIHOVOJ UPOTREBI

("Sl. glasnik RS", br. 42/2016 i 45/2018)

Član 1

Ovim pravilnikom utvrđuju se standardi kvaliteta udžbenika i uputstvo o njihovoj upotrebi, koje treba da ispune udžbenici, elektronski dodatak, priručnici i nastavni materijal, dodatna nastavna sredstva, didaktičko i didaktičko igrovno sredstvo, koji se na osnovu zakonom propisane procedure odobravaju za korišćenje u predškolskom obrazovanju i vaspitanju, odnosno osnovnom i srednjem obrazovanju i vaspitanju.

Član 2

Standardi kvaliteta udžbenika i uputstvo o njihovoj upotrebi odštampani su uz ovaj pravilnik i čine njegov sastavni deo.

Standardi kvaliteta udžbenika u elektronskom obliku i nastavnih sredstava odštampani su uz ovaj pravilnik i čine njegov sastavni deo.

Član 3

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o standardima kvaliteta udžbenika i uputstvo o njihovoj primeni ("Službeni glasnik RS - Prosvetni glasnik", broj 1/10).

Član 4

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije".

STANDARDI KVALITETA UDŽBENIKA

1. OPŠTE ODREDBE

1.1. Standardi kvaliteta udžbenika (u daljem tekstu: standardi) uslovi su koje treba da ispune udžbenici i druga nastavna sredstva koja se, na osnovu propisane procedure definisane Zakonom o udžbenicima, odobravaju za korišćenje u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama. Standardi se odnose na sadržaj, pedagoško-psihološke, didaktičko-metodičke i jezičke zahteve, kao i na likovno-grafičku i tehničku opremljenost nastavnog sredstva.

1.2. Svrha standarda je da se unapredi kvalitet udžbenika i drugih nastavnih sredstava i time doprinese ostvarivanju nastavnih principa, ciljeva i opštih ishoda obrazovanja i vaspitanja.

1.3. Standardi su usklađeni sa Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, Zakonom o udžbenicima, kao i sa drugim dokumentima koji su od značaja za ovu oblast.

1.4. Standardi se odnose na:

1) **udžbenik** - osnovno didaktički oblikovano nastavno sredstvo, u bilo kom obliku ili mediju, koje se koristi u obrazovno-vaspitnom radu u školi za sticanje znanja, veština, formiranje vrednosnih stavova i razvoj intelektualnih i emocionalnih sposobnosti učenika i polaznika, a čiji su sadržaji utvrđeni nastavnim planom i programom;

2) **udžbenik sa prilagođenim sadržajem i/ili formatom** - udžbenik koji je svojim sadržajem i/ili formatom prilagođen sposobnostima, potrebama i mogućnostima učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom;

3) **elektronski dodatak** - pomaže učeniku u samostalnom savladavanju, proveru i proširivanju znanja, veština i stavova ili kao podsticaj za kreativni rad;

4) **priručnik i nastavni materijal** - nastavno sredstvo, u bilo kom obliku ili mediju, koje se koristi za sticanje znanja, veština, formiranje vrednosnih stavova i razvoj intelektualnih i emocionalnih sposobnosti učenika i polaznika, čiji sadržaj prati nastavni plan i program i koristi se za stručne predmete u stručnim i umetničkim školama, u osnovnom obrazovanju odraslih i za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom;

5) **dodatno nastavno sredstvo** - drugo nastavno sredstvo koje doprinosi ostvarivanju ciljeva datog predmeta, prati udžbenik i može da se koristi za savladavanje, proveru i proširivanje znanja stečenih korišćenjem udžbenika i samostalni rad učenika i koje je usklađeno sa programom predmeta, a nije propisano kao sastavni deo udžbeničkog kompleta. Dodatno nastavno sredstvo može biti i priručnik za nastavnika;

6) **didaktičko i didaktičko igrovno sredstvo** - didaktički oblikovani sadržaji, u bilo kom obliku ili mediju, prema uzrastu dece: slikovnice, radni listovi, knjige za decu, enciklopedije, igračke, muzičke igračke, muzički instrumenti, igračke sa mehanizmom za pokretanje, audiovizuelna sredstva i drugi predmeti i materijali, koji se koriste u vaspitno-obrazovnom radu u predškolskoj ustanovi, školi i školama za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom.

1.5. Uz svaki standard navedeni su pokazatelji koji ih preciznije određuju i koji imaju veći stepen konkretnosti. Ispunjenost standarda se procenjuje prema tome da li su zadovoljeni njegovi pokazatelji. Standardi predstavljaju osnov za donošenje:

1) stručne ocene rukopisa udžbenika;

2) stručnog mišljenja o rukopisu priručnika i nastavnog materijala, dodatnog nastavnog sredstva, didaktičkog i didaktičkog igrovnog sredstva;

3) ekspertskog mišljenja.

1.6. Ispunjenost standarda je neophodan uslov da bi nastavno sredstvo bilo odobreno. Za ona nastavna sredstva koja su ispunila standarde, a poseduju izuzetan kvalitet u nekom aspektu, postoje posebni pokazatelji kojima se na to ukazuje.

1.7. Pojmovi koji se koriste u dokumentu:

- 1) **dete** - odnosi se na decu u predškolskoj ustanovi;
- 2) **učenik** - odnosi se na učenike osnovnih i srednjih škola;
- 3) **polaznik** - odnosi se na lice koje pohađa osnovno obrazovanje odraslih;
- 4) **program** - odnosi se na nastavni program u osnovnim i srednjim školama;
- 5) **plan** - odnosi se na fond časova u nastavnom planu osnovne i srednje škole;
- 6) **predmet** - odnosi se na nastavni predmet u osnovnoj i srednjoj školi;
- 7) **oblast** - odnosi se na vaspitno-obrazovnu oblast u predškolskoj ustanovi;
- 8) **modul** - odnosi se na skup teorijskih i praktičnih programskih sadržaja i oblika rada funkcionalno i tematski povezanih u okviru jednog ili više predmeta.

1.8. Standardi su namenjeni:

- 1) autorima i izdavačima udžbenika;
- 2) licima koja učestvuju u postupku davanja stručne ocene rukopisa udžbenika, odnosno stručnog i ekspertskog mišljenja;
- 3) Nacionalnom prosvetnom savetu i Savetu za stručno obrazovanje i obrazovanje odraslih u postupku ekspertize udžbenika;
- 4) nacionalnim savetima nacionalnih manjina u postupku davanja saglasnosti za objavljivanje udžbenika na jeziku i pismu nacionalne manjine.

2. STANDARDI KVALITETA

2.1. Udžbenik

Standard 1 - Sadržaj udžbenika je relevantan za ostvarivanje nastavnog plana i programa

Pokazatelji

1. Sadržaj udžbenika i njegov obim su usklađeni sa nastavnim planom i programom predmeta.

2. Sadržaj udžbenika doprinosi dostizanju obrazovnih standarda i razvijanju kompetencija učenika¹.
3. Sadržaj udžbenika je zasnovan na prihvaćenim naučnim teorijama, činjenicama, zaključcima, tumačenjima, aktuelnim podacima i savremenim dostignućima.
4. U sadržaju udžbenika nema materijalnih grešaka.
5. Vizuelni sadržaji su jasni, reprezentativni i imaju različite funkcije.
6. Sadržaj udžbenika je u skladu sa sistemom vrednosti koji je definisan ciljevima obrazovanja i vaspitanja.
7. U udžbeniku se povezuju sadržaji u okviru istog predmeta i drugih predmeta.
8. Sadržaji koji nisu predviđeni nastavnim programom su funkcionalni i prate tok izlaganja u udžbeniku.

---

¹ U standardima kvaliteta koji se odnose na udžbenik odrednica učenik podrazumeva i polaznika.

Standard 2 - Udžbenik podstiče razvoj učenika i omogućava samostalno učenje

Pokazatelji

1. Udžbenik je prilagođen uzrastu, razvojnom nivou učenika i njihovom predznanju.
2. Udžbenik doprinosi integraciji znanja, razvoju sistema pojmova i sticanju funkcionalnih znanja.
3. Udžbenik afirmiše različite metode učenja i učenje kroz različite oblike rada.
4. Udžbenik podržava različite stilove učenja.
5. Udžbenik poseduje elemente koji omogućavaju učeniku praćenje sopstvenog napretka u učenju.
6. Udžbenik upućuje na korišćenje različitih izvora i vrsta informacija.
7. Udžbenik podstiče kritičko i stvaralačko mišljenje.
8. U udžbeniku se ukazuje na vezu sadržaja sa svakodnevnim životom, njegovom primenom i daljim učenjem.
9. Udžbenik podstiče interesovanje za predmet, odnosno nastavnu oblast, motiviše i podržava samostalno učenje.

Standard 3 - Udžbenik je oblikovan u skladu sa didaktičko-metodičkim zahtevima

Pokazatelji

1. Udžbenik ima jasnu, logičnu i koherentnu strukturu.
2. U udžbeniku se poštuju didaktički principi i metodika nastave predmeta.
3. Pregled sadržaja, sistem naslova i podnaslova organizovan je po jasnom principu i obezbeđuje preglednost i lako snalaženje.
4. Udžbenik sadrži strukturalne komponente: uvod, pregled sadržaja, funkcionalne celine (lekcije).
5. Funkcionalna celina (lekcija) sadrži osnovni tekst i didaktičku aparaturu (izdvojene ključne reči, primere, naloge, rezime lekcije, ilustracije - slike, sheme, mape, grafikone i sl.).
6. Primeri koji se navode u udžbeniku su funkcionalni, raznovrsni i relevantni.
7. Pitanja, zadaci i nalozi su logično povezani sa sadržajem, jasno formulisani, različiti po složenosti i funkciji i podstiču primenu naučenog.
8. Zadaci i nalozi su realno izvodljivi, uvažavaju različitost sredina u kojima učenici žive i ne dovode u opasnost učenika, niti ugrožavaju životnu sredinu.
9. Nepoznate reči i ključni pojmovi su jasno istaknuti i objašnjeni.

Standard 4 - Jezik udžbenika je odgovarajući i funkcionalan

Pokazatelji

1. Udžbenik poštuje jezičku i pravopisnu normu jezika na kojem je napisan.
2. Dužina i konstrukcija rečenice odgovaraju uzrastu učenika.
3. Tekst je jezički i stilski ujednačen.
4. Strani izrazi se koriste samo kada je neophodno.
5. Jezik kojim je udžbenik napisan doprinosi lakšem razumevanju sadržaja.

Standard 5 - Likovno-grafička i tehnička opremljenost udžbenika omogućavaju njegovo jednostavno korišćenje

Pokazatelji

1. Jasno je naveden naslov, za koji nastavni predmet, razred/godinu učenja, vrstu škole ili obrazovni profil je udžbenik namenjen.
2. Grafička struktura udžbenika prati strukturu sadržaja i obezbeđuje preglednost.

3. Likovno-grafička sredstva su funkcionalna i koriste se logično i dosledno.
4. Odnos tekstualnih i vizuelnih elemenata na stranici je skladan.
5. Štampani udžbenik, formatom i kvalitetom štampe, papira, korica i poveza obezbeđuje funkcionalnu upotrebu i odštampan je na papiru i bojom koji nisu štetni po zdravlje ljudi.
6. Boja slova i podloge, veličina i tip slova, dužina redova i razmak između njih obezbeđuju čitkost teksta.

2.1.1. Udžbenik sa prilagođenim sadržajem/formatom/pismom za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom

U postupku odobravanja udžbenika sa prilagođenim sadržajem, formatom ili pismom za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom primenjuju se standardi kvaliteta koji se odnose na udžbenik, kao i dodatni pokazatelji.

Dodatni pokazatelji

1. Udžbenik je svojim sadržajem i obimom prilagođen obrazovnim mogućnostima i potrebama učenika.
2. Udžbenik uvažava razvojne sposobnosti učenika i njihovo životno iskustvo.
3. Udžbenik je tako didaktički i metodički oblikovan da doprinosi procesu učenja i savladavanju programa.
4. Udžbenik je tako likovno-grafički oblikovan i tehnički opremljen da je pristupačan učeniku.
5. Multimedijalni elementi elektronskog dodatka su u funkciji boljeg razumevanja sadržaja, u skladu sa sposobnostima i mogućnostima učenika i podstiču samostalnost u radu.
6. Udžbenik je u skladu sa propisanim uputstvom o načinu prilagođavanja sadržaja i formata.

2.1.2. Udžbenik za osnovno obrazovanje odraslih

U postupku odobravanja udžbenika za osnovno obrazovanje odraslih primenjuju se standardi kvaliteta koji se odnose na udžbenik.

2.2. Elektronski dodatak

Standard 1 - Elektronski dodatak je podrška samostalnom učenju i praćenju napredovanja

Pokazatelji

1. Elektronski dodatak uspostavlja logičnu i funkcionalnu vezu sa udžbenikom.

2. Elektronski dodatak je interaktivan, lak za korišćenje i omogućava samostalno učenje u skladu sa uzrastom i predznanjem učenika².
3. Multimedijalni sadržaji u elektronskom dodatku doprinose boljem razumevanju pojava, procesa, pojmova i podstiču kreativnost učenika.
4. U elektronskom dodatku nema materijalnih grešaka.
5. Elektronski dodatak omogućava učenje na više nivoa složenosti i diferenciran pristup sadržajima.
6. Elektronski dodatak omogućava procenu sopstvenog napredovanja u učenju.
7. Tekstualni sadržaj elektronskog dodatka poštuje jezičke i pravopisne norme jezika na kome je pripremljen.
8. Multimedijalni sadržaji su jasni, pregledni i zadovoljavaju osnovne zahteve audio-vizuelnog kvaliteta.

---

² U standardima kvaliteta koji se odnose na elektronski dodatak odrednica učenik podrazumeva i polaznika.

2.3. Priručnik i nastavni materijal

Standard 1 - Sadržaj priručnika/nastavnog materijala je relevantan za ostvarivanje nastavnog plana i programa

Pokazatelji

1. Sadržaj priručnika/nastavnog materijala je usklađen sa nastavnim planom i programom predmeta/modula i doprinosi razvijanju kompetencija učenika³.
2. Sadržaj priručnika/nastavnog materijala je zasnovan na prihvaćenim naučnim teorijama, činjenicama, zaključcima, tumačenjima, aktuelnim podacima i savremenim dostignućima.
3. U priručniku/nastavnom materijalu nema materijalnih grešaka.
4. Priručnik/nastavni materijal ukazuje na funkcionalnost sadržaja i njegovu primenljivost.

---

³ U standardima kvaliteta koji se odnose na priručnik i nastavni materijal odrednica učenik podrazumeva i polaznika.

Standard 2 - Priručnik/nastavni materijal doprinosi samostalnom učenju

Pokazatelji

1. Priručnik/nastavni materijal je prilagođen uzrastu učenika i njihovom predznanju.

2. Priručnik doprinosi integraciji znanja, razvoju sistema pojmova i sticanju funkcionalnih znanja.
3. Priručnik/nastavni materijal upućuje na korišćenje različitih izvora i vrsta informacija.

Standard 3 - Priručnik/nastavni materijal je oblikovan u skladu sa didaktičkim zahtevima

Pokazatelji

1. Priručnik/nastavni materijal ima jasnu, logičnu i koherentnu strukturu.
2. U priručniku/nastavnom materijalu se poštuju didaktički principi.
3. Pitanja, zadaci i nalozi su logički povezani sa sadržajem, jasno su formulisani, različiti po složenosti i funkciji, realno su izvodljivi i ne dovode u opasnost učenika, niti ugrožavaju životnu sredinu.
4. Nepoznate reči i ključni pojmovi su jasno istaknuti i objašnjeni.

Standard 4 - Jezik priručnika/nastavnog materijala doprinosi razumevanju sadržaja

Pokazatelji

1. Priručnik/nastavni materijal poštuje jezičku i pravopisnu normu jezika na kome je napisan.
2. Jezik je primeren sadržaju predmeta i na pravilan način se koristi stručna terminologija.

Standard 5 - Likovno-grafička i tehnička opremljenost priručnika/nastavnog materijala omogućava njegovo jednostavno korišćenje

Pokazatelji

1. Štampani priručnik/nastavni materijal, formatom i kvalitetom štampe, papira, korica i poveza obezbeđuje funkcionalnu upotrebu i odštampan je na papiru i bojom koji nisu štetni po zdravlje ljudi.
2. U priručniku/nastavnom materijalu je jasno naveden naslov, kao i nastavni predmet/modul, razred/godina učenja, vrsta škole ili obrazovni profil kojem je namenjen.
3. Odnos tekstualnih i vizuelnih elemenata na stranici je skladan.
4. Boja slova i podloge, veličina i tip slova, dužina redova i razmak između njih obezbeđuju čitkost teksta.
5. Likovno-grafička sredstva su funkcionalna i koriste se logično i dosledno.

2.3.1. Priručnik i nastavni materijal za osnovno obrazovanje odraslih

U postupku odobravanja priručnika i nastavnog materijala za osnovno obrazovanje odraslih primenjuju se standardi kvaliteta koji se odnose na priručnik i nastavni materijal.

2.3.2. Priručnik i nastavni materijal za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom

U postupku odobravanja priručnika i nastavnog materijala namenjenog učenicima sa smetnjama u razvoju i invaliditetom primenjuju se standardi kvaliteta koji se odnose na priručnik i nastavni materijal, kao i propisano uputstvo o načinu prilagođavanja sadržaja, formata i pisma.

2.4. Dodatno nastavno sredstvo

U postupku odobravanja dodatnih nastavnih sredstava primenjuju se standardi kvaliteta koji se odnose na udžbenik.

U postupku odobravanja dodatnog nastavnog sredstva sa prilagođenim sadržajem, formatom ili pismom za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom primenjuju se standardi kvaliteta koji se odnose na udžbenik, kao i dodatni pokazatelji.

2.4.1. Priručnik za nastavnike

Standard 1 - Priručnik za nastavnike doprinosi efikasnoj i efektivnoj upotrebi udžbenika

Pokazatelji

1. Priručnik za nastavnike podstiče kreativnost nastavnika da iskoristi potencijal udžbenika za obrazovno-vaspitni rad.
2. U priručniku za nastavnike se poštuju didaktički principi i metodika nastave predmeta.
3. U priručniku za nastavnike nema materijalnih grešaka.
4. Priručnik za nastavnike ima jasnu, preglednu, logičnu i koherentnu strukturu.
5. Priručnik za nastavnike poštuje jezičke i pravopisne norme srpskog jezika, odnosno jezika nacionalne manjine ili stranog jezika.
6. Priručnik za nastavnike sadrži primere različitih metoda učenja i različitih oblika rada sa učenicima, odnosno polaznicima.
7. Priručnik za nastavnike sadrži primere za podsticanje kritičkog i stvaralačkog mišljenja.
8. Priručnik za nastavnike sadrži primere za uspostavljanje diferencirane i individualizovane nastave.

2.5. Didaktička i didaktička igrovna sredstva

2.5.1. Didaktičko sredstvo

Standard 1 - Didaktičko sredstvo doprinosi vaspitnom i obrazovnom radu

Pokazatelji

1. Didaktičko sredstvo, je usklađeno sa opštim osnovama predškolskog programa, odnosno nastavnim programom i doprinosi ostvarivanju ciljeva programa.
2. Didaktičko sredstvo je oblikovano u skladu sa didaktičkim i metodičkim principima, ima jasnu funkciju u vaspitnom i obrazovnom radu.
3. Didaktičko sredstvo ne sadrži materijalne greške.
4. Didaktičko sredstvo je prilagođeno uzrastu, razvojnim mogućnostima, sazajnim sposobnostima, iskustvu i predznanju deteta⁴ i ima elemente zone narednog razvoja.
5. Jasno je naveden naslov, oblast/predmet i uzrast deteta kome je didaktičko sredstvo namenjeno.
6. U tekstualnim delovima didaktičkog sredstva se poštuju jezičke i pravopisne norme jezika na kome je napisan.
7. Likovno-grafička opremljenost podržava funkciju didaktičkog sredstva a tehnička opremljenost obezbeđuje jednostavnu upotrebu.
8. Didaktičko sredstvo ni na koji način ne ugrožava bezbednost deteta i napravljeno je od materijala koji nije štetan po zdravlje.

---

⁴ *U standardima kvaliteta koji se odnose na didaktička i didaktička igrovna sredstva odrednica dete podrazumeva i učenika.*

2.5.2. Didaktičko igrovno sredstvo

U postupku odobravanja didaktičkog igrovnog sredstva primenjuje se standard kvaliteta koji važi za didaktička sredstva.

2.6. Pokazatelji izuzetnog kvaliteta udžbenika

Pokazatelji

1. Udžbenik sadrži kreativne i/ili inovativne elemente.
2. Udžbenik se ističe po kvalitetu dizajna.
3. Udžbenik podstiče multidisciplinarni pristup učenju.

4. Udžbenik afirmiše interkulturalnost.
5. Udžbenik doprinosi unapređivanju socijalnih veština.
6. Udžbenik doprinosi ostvarivanju međupredmetnih kompetencija.

Pokazatelji izuzetnog kvaliteta udžbenika odnose se i na dodatno nastavno sredstvo, didaktičko sredstvo i didaktičko igrovno sredstvo.

3. UPUTSTVO ZA PRIMENU STANDARDA

3.1. Vrste standarda

Standardi su dati u formi iskaza i predstavljaju uslove koje moraju da ispune nastavna sredstva da bi bila odobrena za upotrebu. Oni se odnose na sadržaj, pedagoško-psihološke, didaktičko-metodičke i jezičke zahteve, kao i na likovno-grafičku i tehničku opremljenost nastavnog sredstva.

Standardi kvaliteta udžbenika su u ovom dokumentu, u skladu sa odredbom Zakona o udžbenicima, dati u nekoliko grupa, čime se uvažavaju specifičnosti različitih nastavnih sredstava.

Prva grupa standarda se odnosi na udžbenike i primenjuje se u postupku davanja stručne ocene kvaliteta udžbenika i drugih nastavnih sredstava koja čine deo udžbeničkog kompleta (radna sveska, zbirka zadataka, geografski/istorijski atlas, karte, zbirke tekstova, notni zapisi, digitalni zapisi, praktikum za vežbe, audio zapisi, audio-vizuelni zapisi, materijali za konstruktorsko oblikovanje i rečnik stranog jezika), a koja su utvrđena Planom udžbenika i koriste se u osnovnoj i srednjoj školi, kao i u osnovnom obrazovanju odraslih. Ovi standardi koriste se i u postupku ekspertize rukopisa udžbenika, odnosno davanja ekspertskog mišljenja.

Drugu grupu čine standardi koji se primenjuju u postupku davanja stručne ocene kvaliteta elektronskog dodatka udžbeniku/udžbeničkom kompletu, koji pomaže učeniku, odnosno polazniku, u samostalnom savladavanju, proveru i proširivanju znanja, sticanju veština ili služi kao podsticaj za kreativni rad.

Treću grupu čine standardi koji se primenjuju u postupku davanja stručnog mišljenja o kvalitetu priručnika i nastavnog materijala koji se koriste za stručne predmete u stručnim i umetničkim školama i u obrazovanju odraslih.

Četvrtu grupu čine standardi koji se primenjuju u postupku davanja stručnog mišljenja o kvalitetu dodatnog nastavnog sredstva. Ovi standardi se odnose na sva druga nastavna sredstva koja Planom udžbenika nisu propisana kao sastavni deo udžbeničkog kompleta, a doprinose ostvarivanju ciljeva predmeta, prate udžbenik i mogu se koristiti za savladavanje, proveru i proširivanje znanja stečenih korišćenjem udžbenika. Pri njihovom pregledu koriste se isti standardi kao i za udžbenike, odnosno standardi iz prve grupe. U ovoj grupi nalazi se i standard koji se primenjuje u postupku davanja stručnog mišljenja o kvalitetu priručnika za nastavnike jer je Zakonom o udžbenicima priručnik za nastavnike definisan kao dodatno nastavno sredstvo.

Petu grupu čine standardi koji se primenjuju u postupku davanja stručnog mišljenja o kvalitetu didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava koji se koriste u predškolskoj ustanovi, školi i školi za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom.

Na kraju ovog dela dokumenta nalazi se lista pokazatelja izuzetnog kvaliteta udžbenika koja se primenjuje i na dodatna nastavna, didaktička i didaktička igrovna sredstva. Svrha ovog dodatka je da ukaže na posebne kvalitete nastavnog sredstva koje je ispunilo standarde kvaliteta, odnosno dobilo pozitivnu stručnu ocenu/mišljenje. Ovakva lista pokazatelja omogućava ocenjivaču, tj. stručnoj komisiji, da istakne dobra rešenja autora/ilustratora/izdavača koja predstavljaju unapređivanje u oblasti izdavanja nastavnih sredstava i koja u budućnosti mogu postati standard.

3.2. Pokazatelji

Uz svaki standard dati su pokazatelji koji ih bliže određuju. Da bi jedan standard bio ispunjen, neophodno je da budu zadovoljeni svi njegovi pokazatelji. Koncept standarda i pokazatelja podrazumeva da su pokazatelji merljivi ili bar proverljivi i da se na osnovu njih objektivnije procenjuje ispunjenost standarda. U ovom dokumentu, međutim, s obzirom na specifičnost oblasti, nalaze se i neki pokazatelji koji nemaju željeni nivo konkretnosti i merljivosti. Oni se nalaze u dokumentu jer se odnose na važne aspekte nastavnog sredstva, a prepoznajemo ih po rečima funkcionalno, skladno, usklađeno, prilagođeno, ujednačeno i sl. Da bi se nedostaci ovakvog pristupa umanjili, u ovom uputstvu nalaze se samo neophodna objašnjenja, a ocenjivači će proći kroz detaljnu obuku na kojoj će dobiti i odgovarajući priručnik. Osim toga, treba imati u vidu da komisiju za ocenu rukopisa udžbenika čine lica koja imaju stručno znanje i iskustvo, kao i da u postupku pripreme stručne ocene komisija koristi tehniku interpersonalne saglasnosti.

U ovom dokumentu, u skladu sa odredbama Zakona o udžbenicima, uvažene su razlike između nastavnih sredstava, te postoji više vrsta standarda. Treba, međutim, imati u vidu da oni i dalje imaju široku primenu. Standardi kvaliteta koji se odnose na udžbenik primenjuju se i na druga nastavna sredstva koja su međusobno prilično različita (radna sveska, zbirka zadataka, atlas, karte, zbirke tekstova, notni zapisi, digitalni zapisi, praktikum za vežbe, audio zapisi, audio-vizuelni zapisi, materijali za konstruktorsko oblikovanje, rečnik stranog jezika), kao i na sve nastavne predmete i sve uzraste u osnovnom i srednjem obrazovanju i vaspitanju. Isti standard, takođe, sa svojim pokazateljima koristi se i za didaktička i didaktička igrovna sredstva, koja mogu biti vrlo različita po formi, sadržaju, funkciji, materijalu od kog su napravljena. Iz tog razloga u obrascu za pregled konkretnog nastavnog sredstva postoji rubrika nije primenljivo. Na primer, pri pregledu geografskih ili istorijskih karata, kao i različitih zbirki zadataka ili notnih zapisa mnogi pokazatelji nisu primenljivi i oni se ne uzimaju u razmatranje pri proceni ispunjenosti standarda. Zato je važno dobro razumeti standarde i njihove pokazatelje, kao i njihovo primenjivanje na konkretno nastavno sredstvo. Ocenjivači će s tim biti upoznati na obaveznoj obuci gde će dobiti detaljan priručnik.

U nastavku ovog uputstva se nalaze objašnjenja pojedinih pokazatelja, preciznija određenja nekih termina i izraza koji se koriste u ovom dokumentu, kako bi se izbegla moguća različita tumačenja. Ova objašnjenja su, radi preglednosti, data po oblastima zahteva standarda, a ne po vrstama standarda. Njima su dodata objašnjenja koja se odnose na elektronski dodatak, prilagođeni udžbenik i pokazatelje izuzetnog kvaliteta.

3.2.1. Zahtevi koji se odnose na sadržaj

Kod pokazatelja u kojem se govori o usklađenosti sadržaja udžbenika sa planom i programom predmeta treba imati u vidu da se on odnosi ne samo na to šta čini sadržaj, već i na to da li obim udžbenika odgovara planu, odnosno broju časova. Preko ovog pokazatelja se procenjuje da li je sadržaj udžbenika optimalan za ostvarivanje ciljeva predmeta.

Pod vizuelnim sadržajima se misli na crteže, slike, fotografije, naučne ilustracije, tehničke crteže, grafikone, lente, geografske karte, različite mape... Oni moraju biti jasni, tačni i odgovarajuće obeleženi. Njihova glavna funkcija je da doprinesu što boljem predstavljanju sadržaja i njegovom lakšem razumevanju i mogu biti ugrađeni u nastavna sredstva na različite načine. Najčešće prate tekst, dopunjuju ga, a nekad su zamena za tekst jer je tako lakše prikazati neki sadržaj.

Iako je vaspitni aspekt udžbenika u ovom dokumentu sveden samo na jedan pokazatelj, on je vrlo važan i zahteva od ocenjivača da ga imaju u vidu prilikom procenjivanja celokupnog sadržaja nastavnog sredstva. To znači da oni moraju dobro da poznaju član 4 Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, gde su navedeni ciljevi obrazovanja i vaspitanja, posebno oni koji se odnose na vrednosti u našem društvu. Izuzetno je važno da udžbenik, u skladu sa prirodom predmeta, ima sadržaje koji ukazuju na osnovne vrednosti pravde, istine, slobode, poštenja i lične odgovornosti.

3.2.2. Pedagoško-psihološki zahtevi

Najvažniji pedagoško-psihološki zahtev odnosi se na usklađenost nastavnog sredstva sa uzrastom, odnosno razvojnim nivoom deteta/učenika. Fokus razvojnog nivoa je kognicija (opažanje, mišljenje, učenje, pamćenje), ali se misli i na razvojni nivo u oblasti motorike, emocionalnog i socijalnog razvoja, kao i razvoja govora koji takođe ima svoje zakonitosti. Glavni osnov za procenu zadovoljenja pokazatelja koji se odnosi na razvojni nivo je Pijaževa teorija kognitivnog razvoja, po kojoj se razvoj intelekta odvija kroz četiri stadijuma. Autori i ocenjivači udžbenika treba da poznaju specifičnosti dečijeg mišljenja, posebno razvoj shvatanja prostora, vremena i uzročnosti, kao i razvoj apstraktnog mišljenja.

Kod didaktičkih nastavnih sredstava usklađenost sa uzrastom je prvi zahtev, ali u pokazatelju postoji još jedan zahtev koji se odnosi na zonu narednog razvoja. Taj izraz je opšteprihvaćen, posebno kad je reč o razvoju dece predškolskog i mlađeg osnovnoškolskog uzrasta, a preuzet je iz teorije Lava Vigotskog. On se odnosi na zahteve koji moraju biti nešto iznad razvojnog nivoa deteta/učenika, kako bi se stimulisao dalji razvoj. Ukoliko su zahtevi značajno viši od razvojnog nivoa, frustrirajući su za dete/učenika i ne doprinose njegovom daljem razvoju, a ukoliko su ispod razvojnog nivoa, ne stimulišu ga.

Pored zahteva za usklađenošću sa uzrastom, potrebno je da nastavno sredstvo uvažava i predznanje učenika. U ovom dokumentu se pod tim podrazumeva ono što je učenik mogao da stekne tokom prethodnih godina školovanja (tu se ne misli samo na znanja već i na veštine), kao i ono što je rezultat sazrevanja, spontanog saznavanja i celokupnog iskustva takozvanog tipičnog učenika u uobičajenoj socijalnoj sredini u našoj zemlji.

Kada je reč o zahtevima koji se odnose na razvoj sistema pojmova, takođe se polazi od učenja Vigotskog koji je najdetaljnije govorio o razvoju pojmova kod dece, kako pravih tako i funkcionalno ekvivalentnih pojmova. Savremeni udžbenik ne može biti dobar ako ne doprinosi konstrukciji i integraciji znanja, kao i izgradnji naučnih, takozvanih pravih pojmova nasuprot spontano formiranim pojmovima koje osoba stiče van školskog sistema kroz svakodnevno iskustvo. Ovim temama posvećen je poseban deo obuke za ocenjivače.

Pokazatelj u kome se zahteva da rukopis podstiče različite metode učenja odnosi se na učenje rešavanjem problema, ambijentalno učenje, kooperativno učenje, učenje primenjivanjem/delanjem, istraživačko učenje i sve druge metode koje savremena pedagogija i psihologija navode kao dobre za podsticanje kognitivnih procesa, samostalnosti u učenju, saradnje i kreativnosti.

Zahtev da udžbenik afirmiše različite oblike rada sa učenicima odnosi se na individualni rad, rad u paru, timu, u maloj ili velikoj grupi i ostvaruje se kroz zadatke i naloge. Takođe, očekuje se da savremeni udžbenik uvažava razlike u stilovima učenja i da ih podržava kroz različite načine prezentacije sadržaja (na primer, u obliku tabele, ilustracije, lente vremena, sheme, teksta ili audio-vizuelnog zapisa).

Pokazatelj koji se odnosi na kritičko i stvaralačko mišljenje odgovara savremenom shvatanju uloge nastavnih sredstava u razvoju učenika. Pri definisanju udžbenika i njegovih funkcija Zakon o udžbenicima eksplicitno navodi da on, između ostalog, služi za podsticanje kritičkog razmišljanja. Danas se živi u uslovima hiperprodukcije informacija i od presudnog je značaja za ostvarenje obrazovnih ciljeva naučiti učenike da se prema tom izobilju kritički odnose. Podsticanjem kritičkog mišljenja, kod učenika pomeramo fokus sa sticanja znanja usvajanjem obilja činjenica, na osveščivanje kognitivnih procesa tokom učenja, što znači ovladavanje različitim kognitivnim veštinama, usvajanje strategija mišljenja, vrednovanje sopstvenih i tuđih stavova, osećanje zadovoljstva pri rešavanju problema i primeni znanja. Kritičko i stvaralačko mišljenje je moguće podsticati kod učenika različitog uzrasta, u okviru svih nastavnih predmeta i primenom različitih didaktičkih sredstava.

3.2.3. Didaktičko-metodički zahtevi

Kada se u pokazatelju navodi da udžbenik uvažava postojanje različitih sredina u kojima se udžbenik može koristiti misli se, pre svega, na gradsku i seosku sredinu. Osnovni tekst, primeri i posebno zadaci i nalozi moraju biti takvi da ih mogu razumeti i realizovati učenici iz različitih sredina. Ovo je posebno bitno za nastavna sredstva za decu i učenike mlađeg školskog uzrasta.

Od didaktičkih i didaktičkih igrovnih sredstava očekuje se da budu tako didaktički oblikovana da imaju jasnu funkciju u vaspitno-obrazovnom radu. Te funkcije mogu biti različite. Na primer, približavanje stvarnosti, simulacija, stimulacija nekih procesa, transfer informacija, proveravanje stečenih znanja ili ovladanih veština, davanje povratne informacije, sistematizacija, primenjivanje naučenog, vežbanje i drugo.

3.2.4. Zahtevi koji se odnose na jezik

Zakon o udžbenicima definiše pitanje upotrebe jezika i pisma na kome je udžbenik napisan. Predviđeno je da se nastavno sredstvo štampa na srpskom jeziku i ćirilicom pismu. Izuzetno, moguće je da priručnici i nastavni materijali za stručne predmete u stručnim i umetničkim školama i elektronski dodatak uz udžbenik budu štampani na srpskom jeziku i latiničnom pismu. Nastavna sredstva se štampaju i na jeziku i pismu nacionalne manjine kada se obrazovno-vaspitni rad izvodi na tom jeziku. Ukoliko nastavno sredstvo nije štampano u skladu s navedenim zakonskim odredbama, ono ne može da dobije pozitivno mišljenje, odnosno neće se pristupiti njegovom pregledu primenom standarda.

Za srpski jezik osnov za procenjivanje pokazatelja 1 u Standardu 4. je Pravopis Matice srpske, izdanje 2010. godine.

Zahtev za jezičku i stilsku ujednačenost rukopisa posebno je važan kada nastavno sredstvo ima više autora.

3.2.5. Likovno-grafički zahtevi i zahtevi koji se odnose na tehničku opremljenost

Zadovoljenost pokazatelja koji se odnosi na kvalitet štampe, papira, upotrebijene boje u izradi nastavnog sredstva procenjuje se na osnovu izjave koju izdavač dostavlja i u kojoj potvrđuje da će udžbenik biti izrađen od materijala (papir, boja, lepak) koji nije štetan po zdravlje. Isto se odnosi i na didaktička i didaktička igrova sredstva za koja je potrebno da izdavač dostavi izjavu da materijal od kog je sredstvo napravljeno nije štetan. Odgovornost je izdavača da je navedeno tačno.

Funkcionalnost formata udžbenika se procenjuje u odnosu na njegovu prilagođenost standardnoj školskoj torbi/rancu i školskoj klupi. Format udžbenika je po pravilu A-4 (210 x 297 mm) ili B-5 (176 x 250 mm), a koriste se i izvedeni ili modifikovani formati. Za didaktička sredstva koja se koriste u vaspitno-obrazovnom radu koriste se još i formati C-4 (229 x 324 mm) i D-4 (192 x 272 mm) odnosno C-5 (162 x 229 mm) i D-5 (136 x 192 mm). Radna sveska, vežbanka i sl. imaju isti kvalitet papira kao i udžbenici, ali su gramature 60 g/m² - 90 g/m². Atlas se štampa na kumtdruku, minimalne gramature 120 g/m².

Format priručnika i nastavnih materijala je A-4 (210 x 297 mm) ili B-5 (176 x 250 mm), njihovi izvedeni i modifikovani formati. Priručnik i nastavni materijal je štampan u punom koloru, u jednoj ili više boja, minimalne gramature 70 g/m².

Udžbenik je štampan konvencionalnom ili digitalnom štampom, u punom koloru ili u jednoj, odnosno više boja (za neke udžbenike u stručnim školama i gimnazijama), minimalne gramature 70 g/m², a za neke udžbenike na obostrano premazanim papirima, po mogućnosti na mat premazanim papirima minimalne gramature 90 g/m².

Ukoliko je udžbenik predviđen za korišćenje u više obrazovnih profila ili više nastavnih predmeta, sve profile i predmete treba navesti na predlistu.

Grafičku strukturu grade likovno-grafička sredstva (boja stranica, bordure, slova, brojevi...) koja ističu sistem naslova i podnaslova, celine i lekcije unutar celina. Dobra grafička struktura pruža jasan uvid u način na koji je autor osmislio organizaciju sadržaja i omogućava lako pronalaženje sadržaja. Programske celine (poglavljaja u udžbeniku) su jasno i dosledno vizuelno razdvojene, lekcije su međusobno jasno vizuelno razdvojene, naslovi i podnaslovi se dosledno ističu veličinom ili veličinom i bojom fonta, stranice su dosledno numerisane, a numeracija odgovara numeraciji u Sadržaju.

Odnos tekstualnih i vizuelnih elemenata procenjuje se na osnovu utiska koji stranice ostavljaju na posmatrača. Pokazatelj nije zadovoljen ako ima previše "belina", odnosno prostora na stranicama koji neopravdano nije popunjen i ostavlja utisak da je nešto od sadržaja izostavljeno, ukoliko vizuelni deo "guši" tekst i obratno. Potrebno je da tekst i slika čine prijatnu vizuelnu celinu koja ne zamara oko, da je osnovni tekst jasno istaknut i da dominira u odnosu na didaktičku aparaturu (boksovi sa pitanjima i nalozima, rezimeom lekcije, zanimljivostima...) i likovno-grafička sredstva, kao i da likovno-grafička rešenja stranica nisu jednolična.

Kod procenjivanja pokazatelja koji se odnosi na veličinu slova i razmak, treba se rukovoditi sledećim preporukama. Za prvi ciklus osnovnog obrazovanja i vaspitanja veličina slova je 12-14

tt (4,5-5,3 mm), za drugi ciklus i srednju školu 10-13 tt (3,8-4,9 mm). Za drugi ciklus i srednje škole, po pravilu veličina slova za osnovni tekst je 11-13tt (4,1-4,9 mm), a za opise vizuelnih primera, karte, sheme, formule, matematičke zadatke koristi se pismo veličine 9-12tt (3,4-4,5 mm). Razmak između redova ne bi trebalo da bude manji od 110% veličine pisma.

Likovno-grafička sredstva koja se koriste u dizajnu nastavnih sredstava su: ikonice, bordure, boje, slova i cifre, vinjete i umetničke (autorske) ilustracije. Osnovna funkcija autorskih ilustracija (ukoliko postoje) je da zainteresuju učenike za sadržaj, a moraju biti primerene uzrastu učenika, sadržaju i prirodi predmeta. U udžbenicima za mlađe razrede, kao i didaktičkim sredstvima za predškolsko vaspitanje i obrazovanje, autorske ilustracije imaju veću povezanost sa sadržajem (na primer, zamenjuju tekst). Osnovna funkcija im je da doprinesu boljem razumevanju teksta ali svojim dimenzijama i bojom ne smeju da odvlače pažnju od programskih sadržaja. Umetničke ilustracije se ne obeležavaju, a ime autora treba da bude navedeno u impresumu. Funkcija vinjeta je ukrašavanje i popunjavanje praznog prostora, kao i razdvajanje pasusa. Ikonicama se označava vrsta sadržaja ili aktivnosti. Potrebno je da udžbenik sadrži uputstvo za čitanje likovno-grafičkih oznaka, a sve oznake treba dosledno da se koriste, da budu jasne i stilski ujednačene.

3.3. Elektronski dodatak

Elektronski dodatak, kako Zakon o udžbenicima navodi, prati udžbenik što znači da on nije samostalno nastavno sredstvo i ne treba ga poistovećivati sa udžbenikom koji je dat u elektronskom mediju. Njegov sadržaj, obim i funkcije mogu biti vrlo različiti. Autor ima slobodu u kreiranju dodatka (ne moraju svi sadržaji iz udžbenika da budu zastupljeni) ali je neophodno da on bude tako pripremljen da obezbeđuje interaktivnost i da na najbolji način koristi prednosti tog medija za podsticanje samostalnosti u učenju, proveru i proširivanju znanja i veština, kao i kreativnog rada.

Kada se u pokazatelju navodi da elektronski dodatak zadovoljava osnovne zahteve audio-vizuelnog kvaliteta, misli se na to da su slika i ton takvi da se sadržaj koji se prezentuje dobro čuje i vidi.

3.4. Udžbenik sa prilagođenim sadržajem/formatom/pismom za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom

Zakon o udžbenicima predviđa da se za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom vrši prilagođavanje odobrenog udžbenika i to u pogledu sadržaja, pisma ili formata. Način prilagođavanja propisuje ministar. Prilagođeni udžbenik procenjuje se na osnovu: ispunjenosti standarda kvaliteta udžbenika, zadovoljenja dodatnih pokazatelja. Zakonom je definisano da se u komisiji koja ocenjuje rukopis udžbenika sa prilagođenim sadržajem/formatom/pismom imenuje i defektolog.

Za decu i učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom udžbenik se priprema u skladu sa njihovim potrebama i mogućnostima. Za izvođenje obrazovno-vaspitanog rada sa decom i učenicima oštećenog vida udžbenik se izdaje na Brajevom pismu, u elektronskoj formi ili formatima koji su prilagođeni (sadržaj strane štampan uvećano, fotografija obrađena za potrebe slabovidnih učenika, fotografska uvećanja, reljefni crteži, sheme, karte, zvučni zapis, odnosno drugi oblik ili medij).

3.5. Pokazatelji izuzetnog kvaliteta

Imajući u vidu funkciju ovih pokazatelja, vrlo je važno da ocenjivači na pravilan način procene koji je to kvalitet koji neko nastavno sredstvo izdvaja od drugih. Smisao pokazatelja koji se odnosi na inovativnost jeste u tome da se omogući kreativnim autorima da ponude drugačija rešenja u oblastima gde je to logično. To se posebno odnosi na likovno-grafička i didaktičko-metodička rešenja. Inovativni grafički dizajn podrazumeva originalno rešenje kojim se poštuju didaktički principi i znatno olakšava samostalno učenje. To mogu biti originalne ilustracije koje su na najbolji način usklađene sa tekstualnim delom nastavnog sredstva i koje su na visokom estetskom nivou. Inovativnost u pedagoškom smislu podrazumeva drugačiji pristup u obradi sadržaja, kreativne naloge, atipična rešenja i drugo.

Multidisciplinarnost je pristup kojim se fenomeni objašnjavaju iz vizure različitih nauka/disciplina što doprinosi integraciji znanja, razvoju sistema pojmova i sticanju funkcionalnih znanja. Elementi ovog pristupa postoje u pokazatelju obaveznog standarda koji se odnosi na sadržaj i koji govori o tome da se u udžbeniku povezuju sadržaji u okviru istog ili drugih predmeta. Kod pokazatelja izuzetnog kvaliteta multidisciplinarnost je podignuta na viši nivo i karakteriše je prisustvo većeg broja primera i naloga koji podstiču učenike da na multidisciplinarnan način misle o sadržaju koji uče.

Interkulturalnost ugrađena u nastavno sredstvo ukazuje na važnost povezivanja različitih kulturnih tradicija, što omogućava bolje razumevanje među ljudima u svetu. Neki predmeti, odnosno sadržaji, po svojoj prirodi, lakše i logičnije podržavaju interkulturalnost. Međutim, kako u mnogim predmetima nisu dovoljno iskorišćene ove mogućnosti, potrebno je ukazati na značaj nastavnih sredstava koja prave iskorak u ovoj oblasti.

Kada je reč o unapređivanju socijalnih veština, takav pokazatelj mogao je da bude i obavezujući, s obzirom koliko je ta kompetencija potrebna u različitim oblastima života. Pod socijalnim veštinama podrazumeva se iskazivanje sopstvenog mišljenja, argumentovanje, javno saopštavanje, saradnja, tolerancija, konstruktivno rešavanje sukoba. U ovom trenutku to je pokazatelj koji nije obavezujući, ali ima za cilj da podstakne autore, naročito nastavnih sredstava za oblasti u okviru kojih se nije dovoljno koristio potencijal za razvoj socijalnih veština, da to ugrade u svoje naloge, zadatke, pitanja i da u budućnosti to postane deo obavezujućeg standarda.

Po izuzetnom kvalitetu može se izdvojiti i onaj udžbenik koji dosledno kroz ceo svoj sadržaj podržava razvoj međupredmetnih kompetencija, odnosno neku od njih. Multidisciplinarnost je povezana sa ovim pokazateljem ali se ne poistovećuju. Da bi udžbenik doprineo razvoju međupredmetnih kompetencija učenika potrebno je da specifično-metodička rešenja budu dosledno, logički, smisljeno i funkcionalno razrađena kroz celokupan sadržaj udžbenika. Međupredmetne kompetencije su: kompetencija za celoživotno učenje, komunikacija, rad s podacima i informacijama, digitalna kompetencija, rešavanje problema, saradnja, odgovorno učešće u demokratskom društvu, odgovoran odnos prema zdravlju, odgovoran odnos prema okolini, estetička kompetencija i preduzimljivost i orijentacija ka preduzetništvu.

STANDARDI KVALITETA UDŽBENIKA U ELEKTRONSKOM OBLIKU I NASTAVNIH SREDSTAVA

1. Udžbenik u elektronskom obliku

Standard 1. Sadržaj udžbenika je relevantan za ostvarivanje programa nastave i učenja

Pokazatelji

1. Sadržaj udžbenika je usklađen sa programom nastave i učenja predmeta i doprinosi ostvarivanju definisanih ishoda obrazovanja i vaspitanja.
2. Sadržaj udžbenika doprinosi dostizanju obrazovnih standarda i razvijanju kompetencija učenika.
3. Sadržaj udžbenika je zasnovan na prihvaćenim teorijama, činjenicama, zaključcima, tumačenjima, aktuelnim podacima i savremenim dostignućima.
4. U sadržaju udžbenika nema materijalnih grešaka.
5. Vizuelni sadržaji su jasni, reprezentativni i imaju različite funkcije.
6. Sadržaj udžbenika je u skladu sa sistemom vrednosti koji je definisan ciljevima obrazovanja i vaspitanja.
7. U udžbeniku se povezuju sadržaji u okviru istog i drugih predmeta.
8. Sadržaji koji nisu predviđeni programom su posebno označeni, funkcionalno prate tok izlaganja u udžbeniku i imaju za cilj da dopune ili pojašne sadržaje koji odgovaraju programu predmeta.

Standard 2. Udžbenik podstiče razvoj učenika i omogućava samostalno učenje

Pokazatelji

1. Udžbenik je prilagođen uzrastu, razvojnom nivou učenika i njihovom predznanju.
2. Udžbenik doprinosi integraciji znanja, razvoju sistema pojmova i sticanju funkcionalnih znanja.
3. Udžbenik afirmiše različite metode učenja i učenje kroz različite oblike rada.
4. Udžbenik podržava različite stilove učenja.
5. Udžbenik poseduje elemente koji omogućavaju učeniku praćenje sopstvenog napretka u učenju.
6. Udžbenik upućuje na korišćenje različitih izvora i vrsta informacija.
7. Udžbenik podstiče kritičko i stvaralačko mišljenje.
8. U udžbeniku se ukazuje na vezu sadržaja sa svakodnevnim životom, njegovom primenom i daljim učenjem.

9. Udžbenik podstiče interesovanje za predmet, odnosno nastavnu oblast i motiviše za samostalno učenje.

Standard 3. Udžbenik je oblikovan u skladu sa didaktičko-metodičkim zahtevima

Pokazatelji

1. Udžbenik ima jasnu, logičnu i koherentnu strukturu.
2. U udžbeniku se poštuju didaktički principi i metodika nastave predmeta.
3. Primeri koji se navode u udžbeniku su raznovrsni, funkcionalni i relevantni.
4. Pitanja, zadaci i nalozi su logično povezani sa sadržajem, jasno formulisani, različiti po složenosti i funkciji i podstiču primenu naučenog.
5. Zadaci i nalozi su realno izvodljivi, uvažavaju različitost sredina u kome učenici žive i ne dovode u opasnost učenika, niti ugrožavaju životnu sredinu.
6. Nepoznate reči i ključni pojmovi su jasno istaknuti i objašnjeni.

Standard 4. Jezik udžbenika je odgovarajući i funkcionalan

Pokazatelji

1. Udžbenik poštuje jezičku i pravopisnu normu jezika na kome je napisan.
2. Dužina i konstrukcija rečenice odgovaraju uzrastu učenika.
3. Tekst je jezički i stilski ujednačen.
4. Strani izrazi se koriste samo kada je neophodno i objašnjeni su na mestu gde se koriste.
5. Jezik kojim je udžbenik napisan doprinosi lakšem razumevanju sadržaja.

Standard 5. Udžbenik je likovno-grafički oblikovan i tehnički opremljen

Pokazatelji

1. Jasno je naveden naslov, za koji nastavni predmet, razred/godinu učenja, vrstu škole ili obrazovni profil je udžbenik namenjen.
2. Likovno-grafička sredstva su funkcionalna i koriste se logično i dosledno.
3. Odnos tekstualnih i vizuelnih grafičkih elemenata je skladan i omogućava preglednost na svim uređajima na kojima je predviđeno korišćenje udžbenika.

4. Udžbenik je interaktivan, lak za korišćenje i omogućava samostalno učenje u skladu sa uzrastom i predznanjem učenika.

5. Udžbenik omogućava učenje na više nivoa složenosti i diferenciran pristup sadržajima.

6. Udžbenik sadrži elemente za procenu napredovanja učenika.

Standard 6. Udžbenik je dat u digitalnom formatu pogodnom za prikaz na različitim uređajima i sistemima i u formi koja omogućava onlajn korišćenje

Pokazatelji

1. Digitalni format udžbenika omogućava njegovo korišćenje na različitim uređajima.

2. Korišćenje udžbenika u digitalnom formatu ne zavisi samo od jednog operativnog sistema.

3. Udžbenik je dat u digitalnom obliku pogodnom za ugrađivanje u standardne onlajn platforme za učenje ili u obliku koji je već ugrađen u onlajn platformu izdavača.

2. Priručnik i nastavni materijal, dodatno nastavno sredstvo i didaktička i didaktička igrovna sredstva u digitalnom formatu

U postupku odobravanja priručnika i nastavnih materijala, dodatnih nastavnih sredstava i didaktičkih i didaktičkih igrovnih sredstava u digitalnom formatu primenjuju se standardi kvaliteta koji se odnose na priručnik i nastavni materijal, dodatna nastavna sredstva i didaktička i didaktička igrovna sredstva i Standard 6 koji se odnosi na elektronski udžbenik.